

**АЛЬТЕРНАТИВНА ЕНЕРГЕТИКА ЯК ОБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОГО
АДМІНІСТРУВАННЯ****ALTERNATIVE ENERGY AS AN OBJECT
OF PUBLIC ADMINISTRATION**

Виявлено, що законодавчий та науковий аспект детермінації категорії «альтернативна енергетика» є відмінним. Міжнародний контекст порушеного питання підтверджує наявність різнотлумачень, однак дає чітке розуміння природи досліджуваного явища. Констатується, що існує необхідність подальшого теоретико-правового осмислення термінології з метою її уніфікації та приведення у відповідність до сучасних тенденцій енергетичного регулювання. Зауважено, що управління альтернативною енергетикою має бути належним, збалансованим і системним, таким, що ґрунтується на принципах сталого розвитку, забезпечення енергетичної безпеки та екологічної доцільності. Доведено, що без ефективної участі держави розвиток альтернативної енергетики неможливий, а тим паче у тих складних умовах, що нині є актуальними для України. Власне, навпаки, – держава має бути головним ініціатором забезпечення енергетичної незалежності та інноваційної модернізації енергетичної інфраструктури. Брак фінансових ресурсів не має бути основним чинником, що обмежує умови функціонування альтернативної енергетики. Зауважено, що це питання надзвичайно важливе, адже керівництво держави має не тільки нормативно визнавати доцільність забезпечення безпеки, енергоефективності та конкурентоспроможності вітчизняного енергетичного сектору, а й приймати конкретні рішення, які будуть здатні браку фінансування перетворити у стимули для інноваційності та координованості. Узагальнено, що держава має виконувати не лише регуляторну функцію, а й відігравати роль ініціатора, організатора та надійного партнера у впровадженні відповідних модернізаційних змін. На основі зазначеного визначається, що альтернативна енергетика як об'єкт публічного адміністрування – це сукупність суспільних відносин, породжених необхідністю забезпечення енергетичної незалежності України, сталого функціонування економіки, розвитку сфери альтернативних джерел енергії задля розширення їх використання у паливно-енергетичному комплексі, а також виконання міжнародних зобов'язань у сфері кліматичної політики.

Ключові слова: *альтернативна енергетика, альтернативні джерела енергії, відновлювальна енергетика, енергетична незалежність, енергетичні ресурси, публічне адміністрування, сталий розвиток.*

It has been established that the legislative and scientific aspects of determining the category of alternative energy are distinct. The international context of this issue confirms the existence of varied interpretations, yet provides a clear understanding of the nature of the phenomenon under study. It is noted that there is a need for further theoretical and legal analysis of terminology in order to standardize it and align it with modern trends in energy regulation. It has been emphasized that the management of alternative energy must be proper, balanced, and systematic, based on the principles of sustainable development, energy security, and ecological feasibility. It has been proven that without the effective involvement of the state, the development of alternative energy is impossible, especially under the challenging conditions currently relevant

for Ukraine. On the contrary, the state must be the primary initiator in ensuring energy independence and the innovative modernization of energy infrastructure. The lack of financial resources should not be the main limiting factor affecting the functioning of the alternative energy sector. It is highlighted that this issue is extremely important, as state leadership must not only legislatively recognize the necessity of ensuring security, energy efficiency, and competitiveness in the national energy sector, but also adopt concrete decisions capable of transforming financial constraints into incentives for innovation and coordinated development. Summarizing, the state must perform not only a regulatory function but also act as an initiator, organizer, and reliable partner in implementing necessary modernization changes. Based on the above, alternative energy as an object of public administration represents a set of social relations arising from the need to ensure Ukraine's energy independence, the sustainable functioning of the economy, and the development of the sector of alternative energy sources to expand their use within the fuel and energy complex, as well as to fulfill international commitments in the field of climate policy.

Key words: *alternative energy sources, alternative energy, energy independence, energy resources, public administration, renewable energy, sustainable development.*

Актуальність теми. Внаслідок масштабних екологічних криз, техногенних катастроф та зростання негативного впливу людської діяльності на природу, необхідність забезпечення екологічно та техногенно-безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів [1, с. 8] стала очевидною. З-поміж іншого надзвичайного значення набула проблема мінімізації шкоди навколишньому природному середовищу в процесі використання енергетичних ресурсів [1, с. 3].

Загалом світова практика розвитку енергетики свідчить про те, що розвинені країни світу здійснюють не лише активний пошук альтернати органічному паливу, а й нарощують обсяги споживання альтернативних джерел енергії. Відновлювані джерела енергії вже відіграють важливу роль у поставках енергії. Коли використовуються поновлювані джерела, попит на традиційні знижується, а отже – вирішуються питання збереження екології, а також обмеженості традиційних енергетичних ресурсів [2, с. 43].

Саме тому альтернативна енергетика набуває ознак однієї з ключових галузей світової економіки. Відновлювані джерела енергії є не просто способом зменшення вуглеводневої енергетичної залежності, це реальна конкурентна перевага для тих країн, які змогли ефективно їх використовувати. Впровадження сучасних технологій у виробництво дає змогу знизити собівартість «зеленої» електроенергії порівняно з тепловими і навіть атомними станціями [3, с. 146].

Україна активно долучилася до процесу використання альтернативних видів енергії і щороку нарощує темпи розвитку відновлюваної енергетики [3, с. 147]. Особливої актуальності це питання набуло в умовах ведення бойових дій, адже традиційна енергетична інфраструктура часто стає ціллю атак, що призводить до блокад у різних регіонах країни. Через пошкоджені потужності виникає дефіцит енергії, що за підвищеного попиту та споживання потребує застосування альтернативних джерел. Тому до генерації, куди входять теплові, атомні, гідроелектростанції, також додаються станції, які працюють за допомогою джерел відновлювальної енергетики [4]. Водночас широкомасштабна війна, яку розгорнула росія на території України у лютому 2022 року, залишала сектор відновлювальної енергетики у стані очікування та невизначеності, який поглибився не просто за рахунок активних бойових дій, пошкодження та окупації енергетичних об'єктів, але й через штучне створення окремими державними структурами додаткових проблем та викликів на ринку [5]. Тож сміло можна стверджувати, що питання забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел є надзвичайно актуальним.

Мета цієї статті – висвітлити деякі аспекти сучасного розуміння галузі альтернативної енергетики, а також виявити роль держави у механізмах регулювання, стимулювання та розвитку цієї сфери в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження питань організації публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики в Україні є не надто поширеним предметом для наукових пошуків вітчизняних вчених. Здебільшого науковці присвячують свої наукові пошуки аналізу статистики розвитку альтернативної енергетики, переваг інноваційних проєктів альтернативної енергетики над традиційними, розкриттю механізмів державної підтримки

проектів альтернативної енергетики [6] і тому подібних питаннях. Однак є і певні виключення. Приміром, Л. Алдохіна здійснила аналіз наукових підходів учених до визначення категорії «публічне адміністрування» в теорії адміністративного права, а також висвітлила загальні ознаки, які притаманні публічному адмініструванню, та основні завдання публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики [7].

Виклад основного матеріалу. Першочергово варто зауважити, що згідно з законодавчим дискурсом альтернативною енергетикою іменується сфера енергетики, що забезпечує вироблення електричної, теплової та механічної енергії з альтернативних джерел енергії. Водночас альтернативними джерелами енергії вважаються відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, гідротермальна, аеротермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів, та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний гази, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів [8]. З означеного маємо, що явище «альтернативна енергетика» є двокомпонентним, адже окрім відновлювальних ресурсів, що є джерелами для вироблення енергії, використовуються також вторинні енергетичні ресурси.

З боку наукової доктрини, наприклад, А. Касич, Я. Литвиненко та П. Мельничук висувують думку, що альтернативна енергетика – енергетична галузь, що спеціалізується на отриманні та використанні енергії з відновлюваних джерел. До відновлюваних джерел енергії зараховують енергію сонячного випромінювання, вітру, морів, річок, біомаси, теплоти Землі, вторинні енергетичні ресурси, які існують постійно або виникають періодично у довкіллі [2, с. 43]. Фактично вчені отождествлюють альтернативну енергетику з відновлюваною, проте найбільш обґрунтованою нині є позиція того, що існують певні відмінності між означеними категоріями. Так, О. Волошин стверджує, що термін «альтернативна енергетика» більш широкий, адже окрім відновлюваних джерел енергії до яких належать енергія сонця, вітру, геотермальна енергія, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, біогазів, включає також енергію газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний гази, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів тощо [9]. Тобто відновлювана енергетика, яка використовує потоки енергії Сонця, енергію вітру, теплоту Землі, біомаси, морів і океанів, річок, які існують постійно або періодично в навколишньому середовищі, і у майбутній перспективі практично невичерпні, є складовою альтернативної енергетики [10, с. 15].

Інший же науковець (С. К. Бхаттачарія [11]), категорію «альтернативна енергія» відносить «до будь-яких енергетичних форм, які є поза звичайними формами енергій ... хоча звичайні енергії можуть також бути відновлюваними (такі як гідроелектроенергія) та можуть включати відновлювані і не відновлювані джерела (такі як бітумінозний пісок, сланцевий газ і т.д.)» [1, с. 15]. За логікою думки вченого «альтернативна енергія» має форму, що є відмінною від традиційної (традиційних викопних видів палива (таких як вугілля, нафта та природний газ)), а отже це ключовий фактор диференціації традиційної від альтернативної енергетики.

Схоже трактування міститься у спільній праці Н. Румкель, Ш. Аспіані, М. М. Харбелубун [12], де вчені зауважують, що альтернативна енергія – це термін, який охоплює всі види енергії, спрямовані на заміну традиційного палива без негативних наслідків його використання. Загалом цей термін застосовується для зменшення споживання вуглеводневого палива, яке призводить до екологічної шкоди через високі викиди вуглекислого газу, що значною мірою сприяють глобальному потеплінню (за даними Міжурядової групи експертів зі зміни клімату – «ІРСС»). Однак вчені вказують також на те, що з часом визначення альтернативної енергії змінилося через появу різних видів енергії, які мають різні призначення та способи використання [12, с. 18]. Проте цього визначення достатньо для того, щоб зрозуміти чому основний акцент міжнародної спільноти в контексті альтернативної енергетики проставлено на відновлювальній енергетиці, – це зумовлено необхідністю пришвидшення переходу на чисту енергетику.

Отже, наведений матеріал дає нам розуміння того, що законодавчий та науковий аспект детермінації категорії «альтернативна енергетика» є відмінним. Міжнародний контекст порушеного питання підтверджує наявність різногласжень, однак дає чітке розуміння природи досліджуваного явища. Звісно, існує необхідність подальшого теоретико-правового осмислення термінології з метою її уніфікації та приведення у відповідність до сучасних тенденцій енергетичного регулювання, проте вже і так є зрозумілим, що управління альтернативною енергетикою, включаючи її постачання, використання та розробку, має здійснюватися справедливо, стабільно,

раціонально, оптимально та інтегровано, щоб забезпечити додаткову цінність для економіки країни. Процес використання та експлуатації енергетичних ресурсів має бути збалансованим з функціями природного середовища, гармонізованим із принципами екологічної стійкості [12].

З огляду на важливість відновлювальних енергетичних ресурсів (вони є стратегічними природними багатствами, які відіграють ключову роль у забезпеченні життєдіяльності населення, розвитку економічної діяльності, створенні робочих місць та зміцненні національної енергетичної безпеки), уряд повинен розробляти довгострокові плани управління альтернативною енергією для забезпечення національних потреб [12], а відповідна публічна адміністрація – ефективно їх реалізовувати.

Зауважимо також, що за сучасних умов альтернативна енергетика в Україні представлена в основному: об'єктами вітроенергетики; об'єктами сонячної енергетики; об'єктами енергетики, що виробляють електроенергію з біогазу; об'єктами енергетики, що виробляють електроенергію з біомаси; об'єктами малої гідроенергетики [8]. Однак не всі представлені напрямки альтернативної енергетики в Україні інтенсивно розвиваються, а деякі перспективні види відновлюваної енергетики взагалі не знайшли застосування в країні [10, с. 20], що свідчить про необхідність стимулювання розвитку нових, потенційно ефективних технологій, а також формування ефективних механізмів державно-приватного партнерства у цій сфері.

Висновки. Проведене дослідження дає чітке розуміння того, що без ефективної участі держави розвиток альтернативної енергетики неможливий, а тим паче у тих складних умовах, що нині є актуальними для України. Власне, навпаки, – держава має бути головним ініціатором забезпечення енергетичної незалежності та інноваційної модернізації енергетичної інфраструктури. Брак фінансових ресурсів не має бути основним чинником, що обмежує умови функціонування альтернативної енергетики. Це питання надзвичайно важливе, адже керівництво держави має не тільки нормативно визнавати доцільність забезпечення безпеки, енергоефективності та конкурентоспроможності вітчизняного енергетичного сектору, а й приймати конкретні рішення, які будуть здатні брак фінансування перетворити у стимули для інноваційності та координованості. Отже, держава має виконувати не лише регуляторну функцію, а й відігравати роль ініціатора, організатора та надійного партнера у впровадженні відповідних модернізаційних змін.

Таким чином, можемо визначити, що альтернативна енергетика як об'єкт публічного адміністрування – це сукупність суспільних відносин, породжених необхідністю забезпечення енергетичної незалежності України, сталого функціонування економіки, розвитку сфери альтернативних джерел енергії задля розширення їх використання у паливно-енергетичному комплексі, а також виконання міжнародних зобов'язань у сфері кліматичної політики.

Список використаних джерел:

1. Сивіцька С.П. Стратегічні пріоритети інвестування альтернативної енергетики: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Полтава : ПНТУ ім. Ю. Кондратюка, 2014. 199 с.
2. Касич А. О., Литвиненко Я. О., Мельничук П. С. Альтернативна енергетика: світовий та вітчизняний досвід. *Наукові записки*. Серія «Економіка». 2013. Вип. 23. С. 43–47.
3. Гайдаєнко І. Альтернативна енергетика в Україні: стан та перспективи розвитку. *Наукові записки з української історії. Збірник наукових статей*. 2013. Вип. 34. С. 146–151.
4. Зубкова О. Енергетика під час війни в Україні: які зміни у регулюванні. *Reporter*. 2024. URL: <https://reporter.zp.ua/energetyka-pid-chas-vijny-v-ukrayini-yaki-zminy-u-regulyuvanni.html>
5. Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни. Разумков центр, 2022. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/sektor-vidnovlyuvanoyi-energetyky-ukrayiny-do-pid-chas-ta-pislya-viyny>
6. Орехова А. І., Хоролець Б. О., Клименко М. В. Альтернативна енергетика в контексті інноваційної відбудови енергетичного комплексу України: управлінський аспект. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. № 2. Т. 9. С. 214–218.
7. Алдохіна Л.М. Деякі питання організації публічного адміністрування у сфері альтернативної енергетики в Україні. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. 2021. Вип. 33. С. 105–111.
8. Про альтернативні джерела енергії: Закон України від 20.02.2003 № 555-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15/ed20250209#Text>

9. Словник термінів у сферах енергоефективності та ВДЕ. URL: <http://www.sae.gov.ua/uk/activity/slovnuk-terminiv>
10. Волошин О. Механізми державного регулювання розвитку альтернативної енергетики в Україні: дис. на здобуття ступеня канд. наук з держ. управління: спец. 25.00.02. Національний університет цивільного захисту України. Харків, 2015. 197 с.
11. Bhattacharyya S.C. Energy Economics: Concepts, Issues, Markets and Governance. London: Springer-Verlag, 2011. 645 p.
12. Nam Rumkel1 Sherly Asriany2 Muh. Muzni Harbelubun. Alternative Energy Policy Model Based on Local Potential in West Halmahera Regency, Indonesia. *Journal of Energy Technologies and Policy*. 2018. Vol.8, No.2. С. 16–22.